

OD TEXTU K PREKLADU XIV

Mária Vajičková

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Molnárová, Eva (ed.) 2020. *Od textu k prekladu XIV, 1. časť*. Praha: Jednota tlmočníkov a prekladateľov, 112 s. ISBN 978-80-7374-128-0 (komplet), 978-80-7374-129-7 (1. časť)

V poradí už štrnásty ročník zborníka *Od textu k prekladu XIV* prináša zaujímavé štúdie, zameriavajúce sa nielen na aktuálne teoretické translatické otázky, ale aj na cenné skúsenosti z prekladateľskej praxe odborných textov.

Štúdia autoriek Jany Belkovej a Evy Reichwalderovej *Stručná analýza prekladateľského trhu s medicínsko-farmaceutickou tematikou na Slovensku* sa začína tematicky širším úvodom a torzovitým historickým exkurzom, ktorý pôsobí trochu samoučelne. Výsledky analýzy prekladateľského trhu vyhodnocované v texte a aj v grafoch sú vecnejšie a presvedčivejšie.

Martina Benčėková v príspevku *Interkultúrna komunikácia v kontexte vzdelávania budúcich diplomatov so zameraním na rozvoj interkultúrnych kompetencií* zozbierala definície a teoretické poznatky o interkultúrnych vzťahoch a poukázala na rozdiely medzi pojmami multikultúrna spoločnosť, interkultúrne a medzikultúrne vzťahy. Zamerala sa aj na obsah a ciele takto zameraných vyučovacích predmetov v edukácii budúcich diplomatov. Text má prevažne deskriptívny charakter. Zámer autorky je jasne stanovený, ale článok len veľmi okrajovo prináša nové poznatky alebo inovatívny prístup k téme.

Marek Chovanec chce v texte *K prekladu právnej lexiky z ruštiny do slovenčiny (z oblasti trestného práva procesného)* pomocou analýzy ťažko riešiteľných prekladateľských problémov otvoriť odbornú diskusiu k tejto téme.

Mária Imrichová sa v štúdiu *Slovník slovenských právnických termínov (aj ako učebná pomôcka v slovenskom i národnostnom školstve)* zaoberá tvorbou právneho slovníka pre neprávnikov a pre edukačné účely. Vysvetľuje obsah slovníkového hesla, ktorý sleduje edukačné ciele, a zdôvodňuje výber hesiel do didakticky zameraného slovníka.

Pri štúdií *Evaluácia vo výučbe právneho prekladu ako nástroj na posilnenie revíznych kompetencií* od Blanky Jenčíkovej ide po obsahovej, formálnej a kompozičnej stránke o jasne, vecne a erudovane štylizovaný text zaoberajúci sa špecifikami právneho prekladu a potrebami priebežnej a systematickej inovácie výučby právneho prekladu, tentokrát so zameraním na potrebu posilnenia revíznych kompetencií.

Marián Kabát v príspevku *Model lokalizačnej terminologickej databázy* upozorňuje na nejednotnosť softvérovej terminológie a na to, že prekladatelia majú problém pri vyhľadávaní terminológie z najrôznejších oblastí. Pomohla by im komplexná lokalizačná terminologická databáza. Predkladaný príspevok sa sústreďuje na predstavenie jednotlivých položiek, ktoré by mal obsahovať termín a jeho ekvivalent v inom jazyku. Upriamuje pozornosť na existenciu synonym aj v tejto terminologickej oblasti a predkladá návrh na ich spracovanie. Navrhované karty obsahujú morfológické, sémantické a syntaktické informácie, ako aj ďalšie lingvistické, textotvorné a pragmatické determinanty. Termíny sú sémantizované aj kontextom. Pragmaticky orientovaný príspevok nie je rozsiahly, ale je jasný a vo svojich zámeroch konkrétny a ucelený.

Martina Kášová predstavuje v štúdií *Koronaslová v nemčine a slovenčine* slovensko-nemecké pojmy z nového trojjazyčného anglicko-nemecko-slovenského terminologického glosára k tematickej oblasti pandémie koronavírusu. V prvej časti sa zaoberá výkladom slovotvorných postupov v nemčine, a to deriváciou, kompozíciou, krížením slov, terminologizáciou, tvorbou okazionalizmov a neologizáciou, pričom k väčšine nemeckých príkladov uvádza slovenské ekvivalenty a pri niektorých upozorňuje na translatologické problémy. V druhej časti predstavuje 263 lexém s určujúcim komponentom *Corona-*, *corona-*, *coron-* a 20 lexém s determinantom *Covid-*, ktoré boli zozbierané v období prvej vlny koronavírusu (od marca do júna 2020). Zozbieraný materiál potvrdil očakávané rozdiely. V nemčine prevažujú dvojslovné substantívne kompozitá, napr. *Corona+Alltag* (*r*) – *bežný deň v období koronavírusu*. Našli sa však aj viacslovné zloženiny typu *Corona-Impfstoff-Krieg* (*r*) – *vojna o vakcínu*. Autorka štúdie zistila, že používanie spojovníka v nemeckých kompozitách nebolo jednotné a kompozitá so spojovníkom spôsobovali aj najväčší prekladateľský problém. Pri preklade do slovenčiny sa najčastejšie používala parafráza, napr. *Corona-Schutzschirm* (*r*) – *ochranný val v dôsledku pandémie koronavírusu*. Štúdia je veľmi dôsledne vypracovaná v teoretickej, ako aj v analytickej časti a poskytuje aj návrhy na mnohé cenné translatologické riešenia.

Olha Madyar – Ivana Slivková v štúdií *Špecifika prekladu stredoeurópskych kultúrnych reálií: koncepcia vysokoškolskej učebnice* predstavujú koncepciu učebnice prekladu pre stredoeurópske štúdiá, ktoré sú neprekladateľským odborom, ale v istých situáciách sú pre ich absolventov potrebné aj prekladateľ-

ské kompetencie. V štúdiu sú okrem iného uvedené aj typy textov, s ktorými sa študenti v budúcnosti vo svojej praxi môžu stretnúť, ako aj návrhy na riešenie niektorých zložitejších translátologických úloh; jednou z nich je tiež otázka transkripcie a transliterácie proprií. Štúdia obsahuje teoretické časti a ukážky z učebnice, obidve časti prinášajú zaujímavé poznatky a informácie.

Petra Milošovičová sa v štúdiu *Niektoré princípy osobnostného a profesionálneho interkultúrneho rozvoja budúcich translátorov (nielen nederlandistov)* zaoberá interkultúrnymi kompetenciami translátora v didaktických súvislostiach. Po analýze a štruktúrovaní pojmu interkultúrnej kompetencie upriamuje pozornosť na to, ako dosiahnuť interkultúrnú kompetenciu vo vysokoškolskej príprave translátorov. Na príklade nederlandistiky uvádza, že pri príprave translátorov je potrebné venovať sa tiež jazykovému pluricentризmu. Pluricentrizmus je nielen lingvistický, ale aj sociokultúrny problém, ktorý si vo výučbe zasluhuje osobitnú pozornosť. Na konkrétnych príkladoch poukazuje na jeho úskalia.

Agata Rupińska sa v štúdiu *Adaptace exonym v odborném textu – tendence, variantnost, reflexe* zaoberá exonymami, teda cudzou jazykovou podobou toponyma označujúceho geografický objekt nachádzajúci sa mimo územia, kde sa hovorí jazykom daného spoločenstva. V predkladanej štúdiu ide o prezentáciu a adaptačné tendencie poľských zemepisných mien do češtiny a českých toponym do poľštiny v nelingvistických textoch, a to konkrétne v českom časopise *Lidé a země* a poľskom časopise *Poznaj Świat* v rokoch 1948–1960. Predmetom výskumu sú oikonymá, anoikonymá, urbanonymá a choronymá. Cieľom výskumu je opísať spôsoby adaptácie a zistiť príčinu existencie variant adaptácie. Pri analýze typu adaptácie sa najčastejšie vyskytuje adaptácia prekladom, nasledujú pravopisné a morfológické úpravy, zriedkavo sa vyskytujú aj nesprávne úpravy poľského tvaru. Pri adaptácii z češtiny do poľštiny sa vyskytujú prípady s rozkolísaným pravopisom spôsobené neznalosťou poľského pravopisu, nasledujú prípady s nahradenými grafémami za cudzie hlásky, preklad, ako aj morfológická úprava a nesprávna úprava poľského tvaru. Dokladané príklady majú potrebnú výpovednú hodnotu.

Jaroslav Stahl vymedzil hneď v úvode svojho príspevku *Problémy studentov s tlmočnickou notáciou a možné riešenia* veľmi jasne a jednoznačne ciele štúdie. Ide o prakticky zameraný príspevok so stručným, ale pre potreby tejto štúdie dostačujúcim teoretickým úvodom. Autor štúdie vychádza zo svojich pedagogických skúseností pri vyučovaní konzekutívneho tlmočenia a pri tvorbe notačných zápisov študentov. Svoje skúsenosti sa snaží zovšeobecniť a klasifikovať chyby študentov/probandov. V štúdiu predstavuje dva nesprávne notačné zápisy a vysvetľuje, v čom spočívajú ich nedostatky. V treťom notačnom zápise sa snaží ukázať možný správny spôsob notácie. Jeho cieľom je vytvoriť

„možné konštruktívne návody na prácu so študentmi a priebežné monitorovanie kvality ich notácie s cieľom dosiahnuť u študentov samostatnú tvorivú aktivitu na skvalitňovaní tejto významnej tlmočnickej pomôcky“. Možno povedať, že štúdia pomerne jasne zdôvodňuje potrebu venovať v rámci prípravy tlmočníkov systematickú pozornosť príprave notácií a prináša aj návod na potenciálny správny notačný zápis pri konzekutívnom tlmočení, ktorý nemá byť cieľom, ale tlmočnickou pomôckou.

Dominika Ščuroková vo svojej štúdií *Introducing medical interpreting. Pár poznámok na tému (ne)existencie lekárskeho tlmočenia* reaguje na neprebádanú otázku tlmočenia v lekárskej praxi na Slovensku. Uvádza, že počet cudzincov na Slovensku rastie, z čoho možno vyvodit', že každoročne narastá tiež potreba využitia zdravotnej starostlivosti u týchto obyvateľov. Z doterajších výskumov vyplýva, že tlmočnicke služby poskytujú školení tlmočníci, tlmočníci ad hoc alebo vyšetrenie prebieha bez tlmočníka. Autorka štúdie sa zamýšľa nad rizikom takejto situácie pre pacientov a aj pre lekárov a vyslovuje presvedčenie, že je potrebný výskum v tejto oblasti, pretože experti tvrdia, že kvalita komunikácie medzi pacientmi a klinickými lekármi môže mať zásadný vplyv na zdravotné výsledky.

Slavomíra Tomášiková sa v úvode štúdie *Výšetrovací spis znásilnenia* venuje teoretickým východiskám, ktoré sú relevantné pre translátologickú analýzu vybraných právnych termínov a textových žánrov, z ktorých sa skladá vyšetrovací spis, ako sú napr. policajná správa, výsluch poškodenej, lekárska správa, žiadosť o medzinárodnú právnu pomoc, vypočúvanie, sms-komunikácia a pod. Ako uvádza, znaky týchto textových žánrov vo východiskovom nemeckom a cieľovom slovenskom jazyku sú odlišné. Autorka štúdie najskôr uvádza charakteristické znaky funkčne orientovaného prekladu a teóriu skoposu, ako aj typológiu právnych textov podľa viacerých kritérií. Následne sa venuje textových žánrom vyšetrovacieho spisu a právnym termínom, ktoré sa v nich nachádzajú. Pri preklade právnych termínov zdôrazňuje ich špecifické vlastnosti, ako je potreba hľadať systémové ekvivalenty, pretože pri jednoduchých lexikálnych ekvivalentoch nemusí ísť o právne ekvivalenty medzi východiskovým a cieľovým jazykom. Pri uvádzaní sms-komunikácie postihnutej osoby s priateľkou upriamuje pozornosť na použitý nemecký subštandard. Na základe uvedených príkladov možno získať obraz o štylistickej, jazykovej a textovej rôznorodosti vyšetrovacieho spisu, s ktorou musí prekladateľ pracovať. Nemožno nesúhlasiť so záverečným tvrdením autorky štúdie, že preklad právnych textov je náročný a že prekladateľ musí mať nielen potrebné jazykové zručnosti, ale aj právne vedomosti a musí vedieť porovnávať právne systémy východiskového a cieľového jazyka.

Bohdan Ulašín sa v štúdií *Falošné internacionalizmy* venoval užšie vymedzenej časti falošných priateľov medzi slovenčinou a španielčinou a z nej vyplývajúcim interferenčným chybám v prejave slovenských používateľov španielčiny ako cudzieho jazyka. Autor štúdie tvrdí, že „analyzovanému fenoménu falošných internacionalizmov, ktorý je založený na predpokladanej analógii medzi dvoma skúmanými jazykmi, bola venovaná minimálna pozornosť, keďže nie je prototypickým príkladom tzv. zradných slov či faux-amis“.

Štúdie prinášajú pomerne širokú a pestrú paletu odpovedí na početné translatologické otázky, navrhujú niektoré praktické prekladateľské riešenia, či informujú o výsledkoch lingvistického výskumu. Sú ďalším cenným článkom v reťazi zborníkov, ktoré už po viac rokov periodicky vydávajú slovenskí a českí lingvisti a translatológovia v spolupráci s Jednotou tlmočníkov a prekladateľov.

prof. PhDr. Mária Vajičková, CSc.
Pedagogická fakulta UK v Bratislave
Ústav filologických štúdií
Katedra nemeckého jazyka a literatúry
Račianska 59
813 34 Bratislava
vajickova@fedu.uniba.sk